

3ird5@w9rk

ANNE TERESA DE KEERSMAEKER & RADOUAN MRIZIGA

Dansen uit (zelf) behoud

Pieter T'Jonck
Gezien op 04 september 2020
Maison des Arts, Schaarbeek
Kunstenfestivaldesarts Brussel

Dans dient niet om te denken, en zal ook de wereld niet veranderen. Maar het is wel de vorm bij uitstek waarin de mens zijn verbondenheid met die wereld uitdrukt. Belichaamde kennis waarin een hele geschiedenis zijn sporen nalaat. Zo'n idee moet aan de basis gelegen hebben van het fascinerende duet '3ird5@w9rk' van Anne Teresa De Keersmaeker en Radouan Mriziga bij de opening van het eerste luik van het nu toch gestarte Kunstenfestivaldesarts.

05 SEPTEMBER 2020

Het 'Maison des Arts' in Schaarbeek, vlak naast de Koninklijke Sint-Mariakerk, is een ontdekking. Vanaf de Haachtse Steenweg merk je niets van dit statige, neo-klassieke herenhuis. Voorplein, huis en tuin liggen in een binnengebied. Daardoor is het een oase van rust in een rumoerige buurt. Dat contrast bespelen Anne Teresa De Keersmaeker en Radouan Mriziga in de locatievoorstelling '3ird5@w9rk'. Ze gebruiken de hele context: zowel de tuin als de woning en zelfs de Koninklijke Sint-Mariakerk, waarvan je de klokkentoren en de koepel ziet vanuit de tuin.

Het duister valt al in als het publiek zijn plaats zoekt op de grasberm rondom de drooggelegde fontein in het midden van de tuin. De grote ramen van de woning zijn nog allemaal verlicht, en bieden een blik op somptueuze interieurs, maar ook kale kantoren op de hoogste etage. Er is zoveel te zien dat je nauwelijks opmerkt dat de twee performers verschijnen in twee aanpalende ramen op de eerste etage van het huis. Zo zie je trouwens pas echt hoe groot het huis werkelijk is: zelfs als ze hun armen wijd opzij of omhoog heffen omvatten ze nauwelijks de raamkaders.

De dansers beginnen klein: één vinger in de lucht, dan twee, dan meerdere. Hun vingers verstrengelen zich dan in de lucht – een verwijzing naar het verstrengelen van wijnranken waarvan sprake is in het programma als het gaat over de samenwerking tussen de twee kunstenaars?

Al snel worden de gebaren groter en geometrischer. Simultaan heffen ze de armen vooruit, dan opzij en vervolgens omhoog. Er volgen veel variaties op dit schema, bijvoorbeeld als de ene arm de andere 'achtervolgt'. De geometrie wordt nog complexer als de twee dansers in dialoog met elkaar ook lijf en benen in het spel brengen. En dan is er dat ene merkwaardige detail: de Keersmaeker bindt een gebloemde sjaal over haar hele hoofd, en danst zo voor even half blind verder.

Net dan klinkt 'Revolution' van The Beatles, een nummer op het 'White Album' uit 1969 waarin Lennon & Mc Cartney ieder die met geweld de wereld wil verbeteren de wacht aanzeggen. 'But when you talk about destruction, don't you know that you can count me out' of 'But if you want money for people with minds that hate, All I can tell is brother you have to wait' en nog 'But if you go carrying pictures of chairman Mao, You ain't going to make it with anyone anyhow'. Op die klanken dalen de performers de trappen af en betreden ze de tuin. Rondom flitsen TL-buizen aan. Ze geven een schemerig licht. Schijnwerpers lichten de drooggelegde vijver in het midden van de tuin uit.

Meteen trekken ze met krijt een cirkel op de bodem van de min of meer rechthoekige vijver. Ze past precies binnen de twee lange zijden ervan. Op de bodem delen goudkleurige folie, blauwe stof en zilverkleurige folie de vloer van de vijver op volgens een bepaalde verhouding. Het lijkt wat op een schilderij van Barnett Newman, maar roept ook het patroon op van een tuin doorsneden door water. Het is een beeld dat in Mriziga's werk vaak opduikt: de gesofisticeerde grote paleistuinen in zijn geboortestad Marrakech zijn een belangrijke inspiratiebron voor hem.

De gesofisticeerde grote paleistuinen in Marrakech als inspiratiebron

Mriziga trekt ook een tweede, cirkel, deze keer met zand, die over het hoger gelegen grasveld en wandelpad loopt. De performers belopen deze dubbele cirkel. Mriziga in de buitenbaan, De Keersmaeker in de binnenbaan. De ene moet dus wijdbeens stappen, terwijl de andere voetje voor voetje vordert. Simultaan markeren ze punten op de cirkels na een aantal passen, als tuiniers die een tuin uitzetten. Dan gaat het steeds sneller tot zelfs De Keersmaeker het op een hollen zet. Meteen daarna breekt de figuur van de dubbele cirkel open in ruiten als Mriziga hoeken van zijn baan afsnijdt. Je ziet als het ware een mentaal plan ontstaan, een interpretatie van de vorm van de tuin.

Ondertussen hoor je een stem (Ashley Morgan?) spreken over het belang van geometrie op alle gebieden van het leven. De vorm van moleculen bepaalt bijvoorbeeld de geur van de roos stelt hij. Geometrie, gaat de stem voort, werd ontwikkeld door de Oude Egyptenaren om na elke overstroming van de Nijl het land weer netjes op te delen in percelen. Geometrie als een herstel van de orde. Na een tijd gaat de stem rappen op elektronische klanken. Als een verrassend contrast klinkt daarna het getingel van een Qanun, een Noord-Afrikaanse citer. Nieuw en oud gaan in elkaar over, alsof ze een natuurlijk continuüm vormen.

Vanaf nu affirmeren de twee choreografen hun eigen manier van dansen, al is dat zonder een zweem van competitie. Integendeel: het lijkt alsof ze complementaire principes naast elkaar plaatsen. De Keersmaeker volgt onmiskenbaar de cirkels en diagonalen van 'Violin Phase', de solo uit haar vroege werk 'Fase', compleet met het gedecideerde rukje van de armen. Mriziga daarentegen hinkelt en springt ritmisch, volgens rechte lijnen. Als hij zijn voeten met zijn handen aantikt wordt zijn eigen lichaam een slaginstrument. Die dans, die zowel uit hip hop als uit traditionele volksdans put, is zijn waarmerk, en is als een echo van de overgang tussen elektronische en qanun-klanken.

Kort daarna breekt de voorstelling toch op in twee onderscheiden trajecten. De Keersmaeker bindt terug een gebloemde sjaal over haar hoofd. Half blind danst en springt ze rond de tuin, tussen de mensen door. Daarbij scandeert ze 'The message' van Grandmaster Flash, een song over de miserie, het geweld en het vuil van de grootstad. Mriziga lost haar af met een lange, solo. Ook hij bindt dan een bloemetjesdoek over zijn hoofd. Daarop volgt een verrassing: fluitend als vogels dwalen de geblinddoekte performers rond in de tuin. Het doet denken aan de muziek van Olivier Messiaen, die inspiratie putte uit vogelgezang. Maar ook zonder die relatie is het een betekenisvol moment: de 'mensen' verdwijnen in de natuur – hier in de getemde vorm van de tuin.

De Keersmaeker scandeert 'The message' van Grandmaster Flash, een song over de miserie, het geweld en het vuil van de grootstad

De nacht is dan al gevallen. Tijd om te rusten. De dansers vleien zich neer op de vloer van de vijver, de voeten tegen elkaar. Zo 'wandelen' ze liggend verder, met elkaars lichaam als grond om zich tegen af te zetten. Later eindigen ze naast elkaar, op hun rug, met enige afstand. Mriziga op de bodem van de vijver, De Keersmaeker op de stenen boord ervan. Alle lichten, in het huis en de tuin, zijn nu gedoofd. Eén kerkklok begint regelmatig te luiden, als om het uur aan te geven. Toch is het nog geen tien uur. De klok blijft ook maar doorgaan, als een metronoom terwijl de performers de openingsscène achter de ramen van het gebouw hernemen, maar nu dus vanuit horizontale positie.

De gevoelslading van die gebaren verschilt daardoor dramatisch. Toch blijft de geometrie ervan verrassend herkenbaar. Onwillekeurig denk je zo terug aan een uitspraak van Ashley Morgan in het begin: de geur van een roos hangt af van een geometrische constellatie van moleculen, ongeacht hoe we ze ervaren. Daarmee is de cirkel in deze voorstelling rond.

'3ird5@w9rk' is meer dan 'zomaar' een voorstelling. Ze heeft een opmerkelijk consequente, op de keper beschouwd conservatieve agenda. Geen conservatisme als van schreeuwlelijkerds als Trump en Orban. Integendeel. Wel de conservatieve reflex om kritisch te kijken naar al wat we 'verbeterd' hebben aan de wereld, naar de waanzin om 'het beter te weten' dan de natuur. Het bracht ons aan de rand van de fysieke catastrofe, maar ook de mentale instorting, zoals Grandmaster Flash zingt. Zouden we in ruil niet beter luisteren naar de fundamentele wetten van de wereld? Die positie verklaart ook de -schijnbare- eenvoud van de dans. Ze wil niet zo nodig veel 'uitvinden', maar speelt met stramienen en mogelijkheden die er altijd al waren.

Blijft de vraag: welke plaats heeft het politieke dan nog? 'It's gonna be all right', zongen de Beatles in 'Revolution'. Maar aan die rust gaat altijd veel gepalaver

vooraf. Want niet iedereen leest en ervaart geometrie op dezelfde manier als de lijnen scherp getrokken worden.